

Cerdanya

*una comarca per
conèixer*

Josep Antoni Serra

ACTIVITATS COMPLEMENTÀRIES

treballar i viure,
ara i abans

CONSELL COMARCAL
DE LA Cerdanya

zenobita
edicions

3.A. EL TREBALL AGRÍCOLA, ABANS

activitat 3.A.2b

- 1** Llegeix els textos següents. Assenyala quins expliquen coses del cultiu de les patates en temps dels padrins i repadrins.

Text 1

Les patates es triaven però s'aprofitaven totes; les més grosses es destinaven a la venda i al consum de la casa o se'n guardava com a llavor per a l'any següent, mentre que les trumfes petites servien per alimentar els porcs. (Font 3, pàg. 152)

Text 2

Un cop collides, quan s'arribava a casa ja s'havien de triar: les petites en un munt, per als porcs, i les grosses per a menjar i per a vendre. Ens quedàvem fins a alta hora de la nit. Era pesat, molt pesat... (Font 2 pàg. 81)

Text 3

Més endavant [...] es van sembrar en camps més grossos i es començaren a arrencar amb

l'arada. Així, tothom havia d'anar al darrere i collir-les. Però l'arada en deixa moltes de colgades. Amb les mans i els peus, amb els esclops quan portàvem esclops, les havíem d'anar descolgant per ficar-les al cabàs, i del cabàs al sac. (Font 2 pàg. 80)

Text 4

Primer es prepara el terreny i se solca. A continuació es cobreix amb un plàstic de polietilè negre que evitarà que creixin les males herbes. Seguidament es procedeix a la sembra utilitzant una eina que s'encarrega de foradar el plàstic i fer un petit forat al sòl, on s'hi ficarà la trumfa de sembra.

■ Quin text o textos no has assenyalat?

■ Explica o justifica per què el que s'explica no és del temps dels padrins?

- 1** En temps dels repadrins i encara més abans, la ramaderia equina (cavalls i rucs) oferia bons guanys a les famílies pageses. Els cavalls tant servien per llaurar com per arrossegat troncs al bosc. A més, com que eren forts i resistents, es podien vendre als exèrcits espanyols i francesos, que amb tantes guerres sempre en necessitaven, i també a la pagesia de les comarques veïnes.

- Completa el quadre següent amb una de les quatre paraules:

euga, ruc, somera, cavall

MASCLE	FEMELLA	CRIA
Cavall		poltre o polli/na
Ruc		burret o polli/na
	Somera	Matxo o mula
	Euga	Matxo o mula

- Llegeix aquests dos textos sobre l'aprofitament de la ramaderia, en temps dels repadrins i padrins.

Text 1

[...] els cavalls i les mules no s'entrenaven; quan tenien més o menys dos anys i mig es venien i el comprador era l'encarregat "d'aragar-los". Podien vendre bous joves sense ensinistrar, però com que un bou que sabés treballar tenia un preu més alt, s'acostumava a vendre'ls ensenyats, un procés que començava castrant la bèstia, que després era posada al càrrec de l'amo de la casa o d'un bouer que s'ocupava d'anar-lo enganxant i d'ensenyar-li les feines. (Font 3, pàg. 144)

Text 2

De la ramaderia s'obtenia carn i animals aptes per al treball però també oferia altres ingressos més petits per a la casa. El pèl de les eugues i dels cavalls es venia als espardenyers de Puigcerdà; la llana de les ovelles es venia a matalassers i teixidors; els fems que sobraven els compraven les altres cases petites per adobar horts i camps i finalment, es venia als adobers la pell dels xais i les ovelles que se sacrificaven per al consum de la casa. (Adaptació de la pàg. 145 de la font 3)

3.B. EL TREBALL SECUNDARI I TERCIARI, ABANS activitat 3.B.1b

La població de Cerdanya, com la de totes les comarques muntanyenques, va començar a davallar en temps dels repadrins i més abans. Les ciutats i les indústries que s'instal·laven a les terres més planeres de Catalunya oferien feina més segura i va fer que moltes famílies es decidissin a emigrar.

- 1** Quines feines dels homes i les dones cerdanes que marxaven a l'hivern es representen en aquests dibuixos?

.....

.....

.....

.....

3.B. EL TREBALL SECUNDARI I TERCIARI, ABANS activitat 3.B.2b

Cerdanya és una comarca amb escassos jaciments miners però els que s'han localitzat s'han explotat des de fa molt temps. Per la pobresa dels jaciments, tampoc ocupaven gaires persones, si de cas unes quantes a l'hivern, quan les activitats agràries no donaven tanta feina.

- Anota quines feines del procés de l'extracció del mineral es representen en aquests dibuixos.

- Els treballs a les mines subterrànies són perillosos. Quins d'aquests perills podien afectar als miners de Cortàs? Assenyala'ls.

- ☐ El treball dels miners i les explosions poden provocar esfondraments de les galeries.
- ☐ A les mines de carbó hi sol haver un gas, el grisú, que pot provocar explosions.
- ☐ Durant el transport dels materials pels pous i galeries interiors hi pot haver accidents
- ☐ A vegades la pols i alguns gasos tòxics produeixen malalties als qui hi treballen.

3.B. EL TREBALL SECUNDARI I TERCIARI, ABANS activitat 3.B.3b

En temps dels repadrins i encara abans, la cria de vaques i la producció de llet era una activitat en alça a la comarca. Hi havia una fàbrica de llet condensada a Puigcerdà i una altra a Llívia, especialitzada en mantega i formatge.

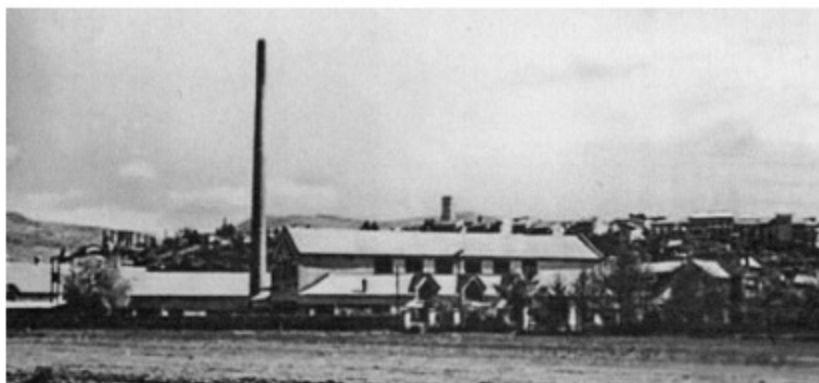
La llet que es produïa a la Batllia i al Baridà es transportava a les fàbriques de la Seu d'Urgell.

- Les empreses que elaboren productes derivats de la llet tenen l'obligació de fer constar la informació nutricional per cada 100 g a l'envàs. Observa els tres llistats. Assenyalat quin et sembla que correspon a la llet condensada.

	Calories	Greixos	Hidrats carboni	Proteïnes	Sucres
1	321	8 g	55 g	8 g	55 g
2	266	4 g	5 g	3 g	0 g
3	45	2 g	5 g	3 g	0 g

Dels dos restants, quin et sembla que correspon a la llet sencera i quin a la semidesnatada.

.....
.....

Antiga fàbrica de llet Sali a Puigcerdà. Actualment encara es pot observar la xemeneia però les instal·lacions les ocupa un supermercat.

Els **farratges** són plantes que s'utilitzen per alimentar el bestiar remugant. La majoria dels farratges s'obtenen dels prats de dall conreats amb trepadella, userda, etc. a les parts baixes de la comarca. A les parts altes queden les pastures alpines o de muntanya que només s'aprofiten durant l'estiu.

3 Les frases següents, a quines de les tres maneres d'aprofitar els farratges corresponen?: **en verd, en sec o en humit**. Anota la lletra.

- ☐ La pastura dels farratges per part del bestiar pot ser lliure o racionada.
- ☐ Als farratges, perquè fermentin, se'ls ha d'aïllar de l'aire, la llum i la humitat exterior.
- ☐ Per conservar el farratge, s'ha de deshidratar (perdre la humitat) de manera natural aprofitant la llum solar.

- Després d'observar l'esquema de la pàg. 17, explica què es veu en aquesta fotografia.

Farratge en

3.C. ARA COM ABANS, SEMPRE BESTIAR

activitat 3.C.4b

Els cens agraris. Cada deu anys a la UE es recull informació estadística de les explotacions agràries per conèixer la seva situació i poder-la comparar entre els territoris i així poder prendre les decisions per intentar millorar el sector primari.

- 1 Observa el resum estadístic del cens agrari del municipi on vius i completa el quadre següent amb l'ordre que ocupa entre els deu primers.

SAU						
Terres llaurades	Pastures permanents	Cereals	Cultius farratgers	Caps de bovins	Caps de ovins	Caps de equins

- Escriu un resum sobre el sector primari del teu municipi.

Número d'ordre que ocupen els municipis

	Terres llaurades (ha)	Pastures permanents (ha)	Cereals (ha)	Cultius farratgers (ha)	Caps de bovins	Caps d'ovins	Caps d'equins
Alp	6	5	7	5	7	1	6
Bellver de Cerdanya	1	1	1	1	2	3	3
Bolvir	10		8				10
Das	2		5	2	10	6	
Fontanals de Cerdanya	3	8	2		8		
Ger		3			3	2	2
Guils de Cerdanya	7	6		8	5		7
Isòvol				9			9
Lles de Cerdanya	9	2		4	1		1
Llívia	4		6	6			8
Meranges		4					
Montellà i Martinet		7	10		4	4	4
Prats i Sansor	8			3			
Prullans		10	9	7	9		
Puigcerdà	5	9	3	10	6	5	5
Riu de Cerdanya							
Urús							

Els sis primers municipis

3.D. ARA ÉS UNA COMARCA TERCARITZADA

activitat 3.D.2b

Segons les estadístiques, la majoria dels turistes que visiten la comarca pernocten, de mitjana, una o dues nits. En la seva estada poden fer servir: hotels, càmpings, cases rurals, cases i apartaments turístics.

- 1 Observa les dades següents sobre els establiments i places hoteleres dels municipis cerdans. Acoloreix cada municipi segons el color que ens marca la llegenda (els que tinguin càmpings, dibuixa-hi un triangle: ▲)

ESTABLIMENTS TURÍSTICS

NOM MUNICIPI	HOTELS.	PLACES	CAMPINGS.	PLACES
Alp	11	1.187	0	
Bellver de Cerdanya	10	380	1	900
Bolvir	2	113	0	
Das	0	0	0	
Fontanals de Cerdanya	1	128	1	450
Ger	2	32	0	
Guils de Cerdanya	0	0	1	762
Isòvol	1	20	1	348
Lles de Cerdanya	6	148	1	246
Llívia	6	133	0	
Meranges	1	23	0	
Montellà i Martinet	2	48	0	
Prats i Sansor	2	104	0	
Prullans	3	204	1	993
Puigcerdà	14	701	1	825
Riu de Cerdanya	1	16	0	
Urús	0	0	0	
TOTAL Cerdanya	62	3.237	7	4.524

Places hoteleres

- ☐ Més de 500 places (color marró)
- ☐ De 100 a 500 places (color carbassa)
- ☐ Menys de 100 places (color groc)

Font: Oferta municipal d'establiments turístics. Generalitat de Catalunya. 2022. [<https://empresa.extranet.gencat.cat/>]

3.D. ARA ÉS UNA COMARCA TERCIARITZADA

activitat 3.D.2c

Hi ha experts que opinen que la dedicació tan exclusiva de Cerdanya a les activitats turístiques no és bona. Diuen que això té també conseqüències negatives per a la comarca.

2 N'heu sentit a parlar d'aquestes crítiques? Assenyala-les amb una creu dins el cercle.

Segons la vostra opinió, quins serien els tres problemes més importants? Pinta el quadre de color vermell.

- ☐ ☐ Com que hi ha tants pisos i cases reservats per als turistes, llavors algunes famílies no en troben gaires per llogar i viure-hi tot l'any.
- ☐ ☐ A l'estiu, hi ha una despesa excessiva d'aigua perquè la comarca acull molts visitants.
- ☐ ☐ La majoria de les ofertes de feina són per treballar en els serveis turístics (hotels, campings, bars, restaurants, etc.) i llavors els comerços i els tallers no troben gaires persones per contractar-les.
- ☐ ☐ Els caps de setmana, com que arriba molta gent de fora, hi ha moltes activitats d'entreteniment i d'oci, però la resta dels dies de la setmana els que hi viuen ja no tenen tantes ofertes culturals i de diversió.
- ☐ ☐ Com que els caps de setmana ve tanta gent, si no vas molt d'hora al quiosc et quedes sense diaris.
- ☐ ☐ Durant els dies festius i de vacances, amb tanta gent, has de buscar durant molta estona un lloc per menjar als restaurants.
- ☐ ☐ Durant els dies festius i de vacances, es lloguen molts pisos turístics i llavors el servei d'escombraries no dona l'abast i es compleix molt poc la separació de residus.

3.D. ARA ÉS UNA COMARCA TERCIARITZADA

activitat 3.D.3b

El **comerç** no és el subsector terciari que ocupi ara a molta gent, però és una activitat amb tradició consolidada a Cerdanya.

El comerç es beneficia molt dels turistes que visiten la comarca i també de la proximitat amb l'Alta Cerdanya francesa. Abans els clients francesos buscaven preferentment vestits confeccionats, peces de pell, licors i conserves perquè els preus eren més barats, però encara ho són una mica i per això moltes famílies travessen la frontera per assistir al mercat dominical de Puigcerdà o al del dissabte de Llívia o Alp (també hi ha mercat setmanal a Bellver els dijous i a Martinet els divendres).

- 1** Es pot fer una descoberta dels carrers a l'entorn de l'escola o de tot el poble i classificar els establiments comercials segons els productes que ofereixen. Amb el resultat es pot completar el gràfic.

[illegible]

- En temps dels pares les activitats comercials de la comarca es distribuïen de la manera següent:

Font 3. Cerdanya. Dades extretes de l'*Anuari estadístic de Catalunya*, 2006.

-Quins establiments eren més abundants en aquell temps?

-Us sembla que ha canviat gaire la distribució en el temps actual? Per què?

.....

.....

Fonts

1 PUJOL PALOL, Miquel. *Les plantes cultivades. 1 Cereals*. 2008.

2 PONS RIBOT, Marc. *Eines i feines, vivències a Cerdanya a principis de segle*. Institut d'Estudis Ceretans, 1999.

3 PUJADAS, Joan J.; SORONELLAS, Montserrat; CASAL, Gemma. *Cada casa és un món. Família, economia i arquitectura a la Cerdanya*. Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació, 2007.

4 VILA, Pau. *La Cerdanya*. Barcino, 1926.

5 BOLTÀ VILARÓ, Núria. *La vall del riu Duran*. Diputació de Girona.

6 SOLÉ, Lluís; VILA, Pau. "Cerdanya". A *Geografia de Catalunya II*. ed. Aedos, 1964.

7 PRAT FORGA, Josep M. (coord.). *El patrimoni industrial a la Cerdanya. Vuitanta-dos elements del patrimoni industrial a la Baixa Cerdanya*. Institut d'Estudis Ceretans, 2022.

2020	SAU								
	Superfície (1)	Terres llaurades	Pastures permanents	Cereals en gra	Cultius recollits en verd	Altres conreus herbacis	Bovins (2)	Ovins (sense cabres)	Equins
Alp	4.429	289	2.410	166	89	32	967	1.509	139
Bellver de Cerdanya	9.815	702	5.292	307	297	77	1.905	1.140	215
Bolvir	1.034	123	571	100	18	3	482	0	105
Das	1.458	454	535	203	187	62	647	241	71
Fontanals de Cerdanya	2.865	369	1.148	283	35	50	953	0	81
Ger	3.338	69	3.098	28	38	2	1.632	1.242	342
Guils de Cerdanya	2.202	279	2.146	193	54	26	1.274	49	135
Isòvol	1.081	87	492	21	53	9	103	0	112
Lles de Cerdanya	10.279	140	4.940	10	94	35	2.088	0	412
Llívia	1.293	339	694	208	58	61	528	41	126
Meranges	3.734	24	2.711	11	13	0	363	:	50
Montellà i Martinet	5.495	73	1.703	36	32	3	1.301	312	191
Prats i Sansor	657	147	312	17	122	9	:	:	:
Prullans	2.121	107	916	42	54	10	684	:	96
Puigcerdà	1.892	298	1.094	212	48	19	1.062	246	149
Riu de Cerdanya	1.234	70	387	26	37	7	491	:	17
Urús	1.742	34	223	9	20	3	:	0	:

(1) Les dades de superfície i dedicació de cultius són en hectàrees (ha)

(2) Les dades de bestiar es refereixen al nombre d'animals

(:) No es tenen dades

SAU: Superfície Agrària Útil. És el conjunt de terres llaurades i pastures que són aprofitables per al sector primari. Queden excloses la superfície forestal, els espais habitats, el rocam...
Pastures permanents: Són les terres dedicades a la producció d'herba de forma permanent o al menys des de fa cinc anys.
Cultius recollits en verd: Cultius sembrats amb plantes per a l'alimentació del bestiar. Poden ser cereals, blat de moro, alfals, trepadella, etc.
Altres conreus herbacis: Patates, hortalisses, guarets...